

diphtherie belangrijk minder is geworden in Parijs en Buda-Pesth, minder belangrijk maar toch nog zeer duidelijk in Weenen en Berlijn, maar hij beweert, dat zij ongeveer gelijk gebleven is in Leipzig, Milaan en Londen en hooger is geworden in Triest, Moscou en Petersburg.

Volgens H. KOSSEL (*Deutsch. med. Wochenschr.*, n°. 22) is de mortaliteit aan diphtherie te Berlijn in de laatste 10 jaren als volgt geweest:

1886	1662 gev.	1891	1106 gev.
1887	1392 „	1892	1342 „
1888	1195 „	1893	1637 „
1889	1210 „	1894	1416 „
1890	1601 „	1895	987 „

en in alle Duitsche steden met meer dan 15000 inwoners:

1886	12 211 gev.	1891	10 484 gev.
1887	10 970 „	1892	12 365 „
1888	10 142 „	1893	16 557 „
1889	11 919 „	1894	13 790 „
1890	11 915 „	1895	7 611 „

Houdt men rekening met de belangrijke stijging van het aantal inwoners in 10 jaren en berekent de sterfte aan diphtherie op 100 000 inwoners in de genoemde Duitsche steden, dan vindt men van 1886—1894 gemiddeld 106 sterfgevallen per 100 000 inw. (max. 130, min. 84) tegen 53 in het jaar 1895.

Dit strookt volkomen met de statistiek van de 12 grootste gemeenten van Nederland (dit *Tijdschrift*, n°. 17) en van Parijs (dit *Tijdschrift*, vorige jaarg. Dl. II, blz. 1182).

STRAUB.

BOEK AANKONDIGINGEN.

HEINRICH FRITSCH, *Die Krankheiten der Frauen für Aerzte und Studirende dargestellt*. Siebente neu bearbeitete Auflage. Verlag van FRIEDRICH WREDEN, Berlin 1896.

Deze nieuw bewerkte, 7de uitgave van het werk van FRITSCH omvat in 530 pagina's de gynaecologie in haar geheelen omvang. De grenzen van het gebied der vrouwenziekten zijn niet te eng getrokken; aan blaaslijden, cystoskopie en blaasscheede-fistels is een belangrijk hoofdstuk gewijd. Naast het met voorliefde bewerkte operatieve gedeelte komt het zorgvuldige geduldwerk der conserva-

tieve gynaecologie, bepaaldelijk in het hoofdstuk over parametritis, geheel tot zijn recht. Aan de therapeutische indicatie is zoowel wat algemeene als locale behandeling betreft, veel zorg besteed; sommige wetenschappelijke details — histologie, bacteriologie — zijn daarentegen wat stiefmoederlijk behandeld. De als aanhangsel toegevoegde pharmacopoea gynaecologica zal ongetwijfeld velen welkom zijn.

CATHARINE VAN TUSSENBROEK.

INGEZONDEN.

MEDISCHE GEDRAGSLEER.

Geachte Redacteur!

Naar aanleiding van het ingezonden stukje in n°. 21 van dit *Tijdschrift*, van de hand van den Heer BURGER, over bovenstaand onderwerp, waarbij Schrijver een boekje wenschte „bevattende de gedachten omtrent medische „ethiek en collegialiteit van een rechtschapen, helder denkenden *ouderen* „collega” zij het mij vergund er op te wijzen, dat reeds in het jaar 1700 te Amsterdam bij NICOLAAS TEN HOORN zoodanig werkje is verschenen. Het draagt ten titel: „*Medicus Politicus, Dat is, Onderwijs aan een jonger Medicus, „Wegens de Politike Streeken; Welke in de Praktijk der Medicijnen ingesloopen zijn,*” en is mutatis mutandis in velerlei opzicht nog toepasselijk op onzen tijd. Wat de Schrijver zich daarmede voorgesteld heeft te bereiken geeft hij in de Inleiding aldus aan: „Terwijl dan van de meeste Doctoren „(weinig genereuse zielen uitgezondert) de *Streekkunde* of *Politia Medica*, seer „gemeen geoëffend werd, zal 't de moeite waardig zijn, de voornaamste *streeken* „van dit *politijk compas* eens om te loopen en na te sien, Loe dat dezelve seer „aardig te passe gebracht werden, op dat een *jonger* aankomende *Arts* kundig „werde, hoe dat zich zal hebben te gedragen in zijne Practijk oëffening, zo „ten opsichte van de Lyderen, als ten opsichte van de Konstdienende, en „van dese zal ik mijn *jongen Politicus* verder leyden tot de *schikkingen*, die „de *Konst-soonen onderling* maken, als ook ten opsichten van *d'ongeletterden*. „Dese zal ik door bekende gevallen zoo verre ophelderen, dat zij een *jonger* „*Arts* genoegsaam zullen kunnen strekken tot een waarschouwende bake, van „te kunnen vermeiden de klippen daar hij anders schipbreuk aan zoude „kunnen lijden”.

Gaarne zou ik menig snedige opmerking in de eigenaardige en krasse taal van dien tijd hier weergeven, doch ik zou daardoor te veel van uw plaatsruimte moeten vergen. Een enkele echter, betreffende het bezoeken van koffieluizen, moge hier een plaats vinden. „Ondertusschen,” schrijft hij, „is „diergelijke wijze van doen bij eenige *jonger Artsen* evenwel in 't gebruyk „van de Coffyhuysen en Herbergen te bezoeken op tijden, als de grootste „samenkomst van allerhande soort van manschap daar gevonden werd, moge-